

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1504>

Volume 6 Issue 5, p. 217-241, May 2013

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK
HAZIRLANAN MASAL VE ÖYKÜ KİTAPLARININ KORKU VE
ŞİDDET ÖĞELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ***

*RESEARCH ON THE BOOKS PREPARED FOR PRE-SCHOOL CHILDREN
FROM THE POINTS OF FEAR AND VIOLENCE ELEMENTS*

Öğretmen Hatice FIRAT

Balıkesir Merkez Kabakdere İlkokulu Anasınıfı Öğretmeni

Doç. Dr. Havise GÜLEÇ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okulöncesi Öğretmenliği

Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği

Abstract

At this research; the fear and the violence at the texts of 220 books, 135 of which are fairy tales and 85 of which are story books, have been examined with an evaluation form prepared by the researcher. In general, while at the texts of story books %7,05 fear items and % 15,2 violence items have been observed, at the text of fairy tales %11,8 fear item and % 24,4 violence item have been observed. It has been found that these items take part more in the group of the world classics. This research has put forth the fact that world of children has differentiated in our world which has changed according to today's circumstances and from now on these tales should be evaluated by 'straining'

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

considering changing education system and necessary examinations should be made. Furthermore, an interview form has been prepared to define pre-school teachers' awareness against the fear and the violence elements in child books. In the research, the result which has been reached by examining the answers given to the interview forms by the teachers, is that teachers have insufficient knowledge about good child book's features and they behave carelessly and unconcerned about choosing the books which they will read in their classrooms. Also, the suggestions about the subject have been made.

Key Words: Children's Literature, Child Books, Fear, Violence

Öz

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri içerip içermediğini analiz etmek ve okul öncesi öğretmenlerinin, sınıflarında okudukları kitaplarda bu kavramların varlığına ne derece dikkat ettiklerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini okul öncesi öğretmenlerinin okuttuğu 135'i masal kitabı, 85'i öykü kitabı olmak üzere toplam 220 kitap oluşturmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda; öykü kitaplarının metin kısmında %7,05 oranında korku ve %15,2 oranında şiddet öğesine rastlanırken, masal kitaplarının metin kısmında %11,8 oranında korku ve %24,4 oranında şiddet öğesine rastlanmıştır. Söz konusu öğelerin daha çok dünya klasikleri grubunda olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma, günümüz şartlarına göre değişen dünyamızda çocuk dünyasının da farklılaştığı ve artık bu masalların bir¹ "süzgeçten" geçirilerek değişen eğitim anlayışına göre değerlendirilmesi ve gerekli incelemelerin yapılması gerçeğini ortaya koymuştur. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerinin farkındalıklarını belirlemek amacıyla 15 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu kullanılarak öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Bulgular sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin iyi çocuk kitabının özellikleri konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları, sınıflarında okuyacakları kitapların seçiminde dikkatsiz ve umursamaz davrandıkları belirlenmiştir. Ayrıca konu ile ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Çocuk Kitapları, Korku, Şiddet.

GİRİŞ

0-6 yaşlar arasını kapsayan okul öncesi dönem, kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi, beceri, alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesi açısından daha sonraki yıllara olan etkisi nedeniyle, yaşamın en kritik dönemlerinden biridir. (Zembat, 2001 ve Unutkan, 2001; Yavuzer, 2007). Duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, girişimci ve araştırma ruhuna sahip, bağımsız karar verebilen ve aldığı karaların sorumluluğunu taşıyabilen bireyler yetiştirmek okulöncesi dönemdeki çocukların eğitimine önem vermekle sağlanabilir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002). Bu

sebeple okulöncesi eğitim hizmeti tüm eğitim sisteminin en can alıcı basamağıdır (Arı, 2005).

Okul öncesi dönemin bütün bu özellikleri dikkate alındığında doğumdan itibaren başlayan süreçte uyarıcı çevre, sunulan oyuncaklar, eğitim materyalleri, özellikle de kitaplar çocukların yetişkin birer birey olmalarının temellerini atması açısından çok önemli araçlardır (Tür ve Turla, 1999).

Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarından itibaren yazılı ve görsel yayınlarla karşılaşır. Resimli öykü kitapları ve masal kitapları çocukların edebiyat alanına ait ilk deneyimlerini yaşadıkları örneklerdir. Bu nedenle çocukların yaşları, gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış nitelikli öykü ve masal kitapları çok önemli eğitim araçlarıdır (Tuğrul ve Feyman, 2006; Yaldız, 2006).

Çocuğa sağlam bir eğitim verilebilmesi çocuğun kitapla iyi ilişki kurmasına bağlıdır. Çocuğun ilk tanıdığı tür olan masal ve hikâye kitapları bu ilişkide önemli bir etkiye sahiptir. Ülkemizde de masal ve hikâye kitapları nicelik ve nitelik yönünden henüz yeterli düzeye erişmemiştir. Çocuk, kitap ile ilişkisini anne, baba ya da eğitimci aracılığı ile kurar. Bu sebeple çocuğa verilecek kitaplar çocuk okuyacağı kitabı kendisi seçecek yaşa gelinceye kadar, çocuğun yaşı, eğitim durumu, zekâ düzeyi ve ilgileri göz önünde bulundurularak büyükler tarafından seçilmelidir. Küçük yaşlarda kitaba ilişkin oluşan olumlu tutumlar, kitap sevgisinin doğmasına, kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunun anlaşılmasına katkı sağlar. Masallar, hikâyeler ve gerçek olayları anlatan kitaplar, çocuğa eşit ölçüde okutulmalıdır. Yalnızca gerçekleri dinlemek çocuğun hayal gücünü kısırlaştıracağı gibi, sadece masal dinlemek de çocuğu hayalperest bir insan yapabilir (Gönen 1993). Çocuklar, masalı isteyerek ve zevk alarak okurken(Şirin, 1988) bu masalların cesaret ve özgüven başta olmak üzere çocuklara birtakım özellikler kazandırmalıdır(Tezel, 1997).

Çocukların yaşamında büyük bir yere sahip olan kitaplara, gereken titizliğin gösterilmesi gerekir. Çocuk kitaplarının temel amacı çocuğa okuma sevgisi kazandırmaktır(Sever, 2008). Okulöncesi dönemde çocuğun bilişsel gelişimin geliştirici araçlar arasında öykü ve masal kitapları çok önemli bir yer tutmaktadır (Oktay, 1998). Bu nedenle çocuk kitaplarını yazacak kişilerin, çocuğun gelişim özelliklerini her açıdan bilmeleri, çocuk ruhunu çok iyi tanımaları, onların nelerden hoşlanacaklarını iyi kestirmeleri, vermek istedikleri mesajları sade, akıcı bir dil kullanarak vermeleri, olayları kendi içerisinde doğal bir anlatış biçimiyle anlatmaları gerekir (Ataseven ve İnandı 2000; Tekin 2005). Yazar aynı zamanda çocuk okurunun ruhunda yaratacağı devinimleri de keşfetmekle yükümlüdür. Yazarın okuruna sunduğu eserin, hitap ettiği kitle olan çocukların temel ihtiyaçları olan ilgi, sevgi ve güven duygusunu hissettirecek, onları koruyup yardımlarına koşacak dostça duyguların yanı sıra onları tedirgin edebilecek, korkutacak, kaygılanmalarına neden

olacak olumsuz durumların da aşılabilir olduğunu hissettirecek özellikte olması gerekir (Tekin, 2005). Bu çerçevede yazarın çocuğun duygularını denetleyeme yetisini geliştirmesi de büyük önem taşımaktadır (Dilidüzgün, 2000; Yener, 2007).

Çocuklar büyürken toplumsal yaşantılar ve medyadan da oldukça etkilenmektedir. Günümüzde bu etkiler çocukların, sadece bilgi ve akıl ağırlıklı yaşam biçimleri aracılığıyla şaşırtıcı bir hızla bencil ve paylaşımdan uzak bir dünyaya, duygu yoksunluğuna doğru itilmelerine, yetişkinlik ve yetişkinlikle çocukluk arasında kalanların dünyasına daha çok ilgi göstermelerine neden olmaktadır. Bu sebeple pozitif yönelimli duygular adeta ayıp, garip ve anlaşılmaz olarak nitelenmekte; şiddet, korku ve bencillik dolu bireyler ön plana çıkmaktadır (Tekin, 2005). Son yıllarda sayıları hızla artan şiddet unsuru taşıyan çizgi filmler, diziler ve diğer televizyon programları normal karşılanmakta ve her yaştaki bireyler tarafından izlenmektedir (Akal, 2003).

Çocukların saldırgan davranışta bulunmalarında televizyon kadar etkili olan bir başka kitle iletişim aracı da resimli öykü ve masal kitaplarıdır (Yavuzer, 1998). Öykü ve masal kitaplarındaki kahramanların ahlaki ve sosyal açıdan sağlıklı olması çocuğun kendini kötü bir modelle özdeşleştirmesine neden olmaktadır (Köknel, 1996; Yavuzer, 2007). Çevreden gelen bu tür olumsuz etkiler toplumsal ilişkilerde şiddet ve saldırganlığa olan eğilimi artırmakta; çocuklar için hazırlanan çizgi filmler, oyunlar vb. görsel uyaranlar büyük oranda kaynağını korku ve şiddetten almakta; şiddet sorun çözmenin genel geçer bir yöntemi olarak sunulmaktadır. Bu kültürel kargaşa içinde çocukların özdeşim kurabileceği kişilik özelliklerini seçmede büyük sorunlar yaşayacağı açıktır (Sever 2002). Ayrıca çocukların ilk karşılaştıkları kitaplarda bile yürek söken avcılar, zehirleyen üvey anneler, yakılan cadılar olması şüphesiz ki bu tür duyguların çok küçük yaşlardan itibaren oluşmasına sebep olabileceğini göstermektedir (Sever 2008). Burada unutulmaması gereken şey, çocuklara bu şiddeti göstererek, öğreterek ya da kullandırarak onların bu şiddet ortamlarına hazırlandığıdır. Bu çerçevede insan yaşamının en hassas dönemlerinden biri olan okul öncesi dönemde, çocukları şiddete yönelten ve çocukların korku geliştirmelerine yol açan unsurların kanıksanmasına neden olan özelliklerin, eğitim amacıyla evde ve okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan hikâye ve masal kitaplarında yer alıp almadığı, eğer yer alıyorsa ne sıklıkta ve ne tip öğelerle yer aldığı konusu bu araştırmanın temel sorusunu oluşturmuştur.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan masal ve öykü kitaplarında geçen korku ve şiddet öğelerini incelemektir. Ayrıca, okul öncesi öğretmenlerinin bu konudaki farkındalıklarını ortaya koymak ve elde edilen bulgular ışığında kullanılan bu öğelerin eğitimsel özelliklere uygunluğunu belirleyebilmektir. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitapları incelenerek, öğretmenlerle görüşmeler yapılarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Korku ve şiddet öğeleri içeren masal ve öykü kitaplarının oransal dağılımını ortaya koymak,
2. Masal ve öykü kitaplarında korku içeren kelimelerin oransal dağılımını ortaya koymak,
3. Masal ve öykü kitaplarında şiddet içeren kelimelerin oransal dağılımını ortaya koymak,
4. Öğretmenlerin okudukları çocuk kitaplarındaki olay kahramanlarının, çocukların davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak,
5. Öğretmenlerin seçtikleri kitaplardaki olay kahramanlarının olumsuz özelliklere sahip olmalarının önemine ve bu olumsuz özelliklerin çocuklar üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak,
6. Öğretmenlerin korku kavramının tanımına ilişkin görüşlerini ortaya koymak,
7. Öğretmenlerin şiddet kavramının tanımına ilişkin görüşlerini ortaya koymak,
8. Çocuklara okunan kitaplarda korku ve şiddet öğelerinin bulunup bulunmamasına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak,
9. Çocuklara okunan kitaplarda korku ve şiddet öğelerini içeren davranışların öğrencilerde gözlenip gözlenmediğine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak,
10. Çocuklarda oluşan korku duygunu yenmek için neler yapabileceklerine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak,
11. Çocuklarda şiddet içerikli davranışlar gözlemlendiğinde neler yapabileceklerine ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırma verilerinin toplanması ve analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelendiği bu araştırma betimsel nitelikte olup, araştırmada betimleme (survey) modeli kullanılmıştır. Bu modele aynı zamanda tarama modelleri de denilmektedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Kaptan, 1991; Karasar, 2009).

Evren ve Örneklem

Bu araştırma evrenini, 2011-2012 öğretim yılında, Balıkesir merkezdeki okul öncesi eğitim kurumlarındaki masal ve öykü kitapları ile bu kurumlarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini örneklemi ise 2011-2012 öğretim yılında, Balıkesir merkezdeki 8 okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan

okul öncesi öğretmenler (N=50) ve bu öğretmenlerin sınıflarında kullandıkları 135'i masal, 85'i öykü kitabı olmak üzere toplam 220 kitap oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın örneklemini oluşturan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri içerip içermediğini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından "Kitap Değerlendirme Formu" oluşturulmuştur. Çalışmanın başında alanyazın taraması yapıp, çocuk edebiyatı, masal ve öykü ile ilgili kaynaklar gözden geçirilerek kitaplardaki "korku ve şiddet öğeleri" alanında uzman iki öğretim elemanı tarafından tespit edilmiş ve çocukların gelişim evreleriyle uygunlukları değerlendirilmiştir.

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin, çocuk kitaplarında yer alan korku ve şiddet öğeleri konusundaki farkındalıklarını belirlemek amacıyla, geliştirilen 15 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğin kullanılmasının ana nedeni araştırmanın amacına uygun olarak görüşülen bireylerin deneyimlerini derinlemesine ortaya çıkarmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2008). Araştırmanın görüşme soruları hazırlanırken konu ile ilgili alan yazın taranmış olup, bu alandaki tecrübeli ve uzman kişilerden görüş alınmıştır. Görüşme formunun güvenilirliğini tespit etmek amacıyla örneklem dışında kalan ve daha önce bu konuda deneyimleri olan iki öğretim elemanı ile ana tema ve alt temalara ilişkin ön uygulama yapılmış olup, "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" şeklinde öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın(1994) belirttiği gibi Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) şeklinde güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Bu şekilde araştırmanın güvenilirliği % 85 olarak hesaplanmıştır. Ön uygulama sonucu görüşme sorularında yer alan eksiklikler tamamlanarak elde edilen verilerin betimsel analizi yapılmış, geçerlilik ve güvenilirliği tespit edilmiştir. Görüşmeler okul öncesi öğretmenlerinin uygun olduğu gün ve saatler belirlenerek yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın örneklemini oluşturan masal ve öykü kitapları "Kitap Değerlendirme Formu"na göre değerlendirildikten sonra elde edilen verilerin analizinde SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Analiz sonucunda 220 tane masal ve öykü kitabında yer alan korku ve şiddet öğeleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerle, sınıflarındaki masal ve öykü kitaplarında yer alan korku ve şiddet öğeleri ile ilgili birebir görüşmeler yapılmıştır. Toplanan verilerin analizinde öğretmenlere ait kişisel bilgilerin frekans ve yüzdelik dağılımları hesaplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar, betimsel analiz tekniği ile çözümlenerek, her bir soruya verilen yanıtların dökümü yapılmıştır. Görüşmeler sırasında öğretmenlerin verdikleri cevaplar bilgisayar ortamında bir araya getirilerek tablolar oluşturulmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarında geçen korku ve şiddet öğelerinin dağılımına ve okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt probleminin bulgularını korku ve şiddet öğesi bulunan masal ve öykü kitaplarının dağılımı oluşturmaktadır. Bu öğelere ilişkin frekans değerleri Tablo 1.'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Korku ve Şiddet Öğesi Bulunduran Masal ve Öykü Kitaplarının Dağılımı

Seçenekler	Korku				Şiddet			
	Var		Yok		Var		Yok	
Kitaplar	N	%	N	%	N	%	N	%
ÖYKÜ	6	7,05	79	92,9	13	15,2	72	84,7
MASAL	16	11,8	69	51,1	33	24,4	102	75,5

Tablo 1 incelendiğinde masal ve öykü kitaplarında korku ve şiddet öğelerinin bulunmasına ilişkin yüzdeler yer almaktadır. Korku ve şiddet öğeleri kendi içerisinde değerlendirildiğinde; masal kitaplarında korku öğeleri bulunma yüzdesinin (%11,8) öykü kitaplarındaki yüzdeden (%7,05) daha fazla olduğu, yine masal kitaplarındaki şiddetin bulunma yüzdesinin (%24,4) öykü kitaplarındaki yüzdeden (%15,2) daha fazla olduğu görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt probleminin bulgularını masal ve öykü kitaplarında yer alan korku modellerinin eylem biçimlerini tanımlayan kelimelerin oransal dağılımı ve bu kelimelere ilişkin frekans değerleri Tablo 2.de görülmektedir.

Tablo 2: Korku Modellerinin Eylem Biçimleri

Korku İçerikli Kelimeler / Kitap	Öykü		Masal	
	N	%	N	%
Gerçeküstü Karakter	-	-	10	7,4
Karanlık	1	1,1	4	2,9
Ani-Sert Hareketler	2	2,3	6	4,4

Esrarengiz Olay	3	3,5	11	8,1
Doğadaki Sesler	-	-	5	3,7
Ses Efektleri	1	1,1	2	1,4
Çılgılık Atma	2	2,3	3	2,2
Saklanıp Aniden Ortaya Çıkan Karakter	-	-	6	4,4
Aşırı Sihir Unsurları	1	1,1	8	6,6
Diğer	2	2,3	6	4,4
Toplam	12		61	

Tablo 2 genel olarak incelendiğinde öykü kitaplarında (12) masal kitaplarında (61) korku ögesine rastlanmıştır. Masal kitaplarındaki korku öğelerinin bulunma sayısının öykü kitaplarındakinin neredeyse beş katı olması dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir.

Öykü kitaplarındaki korku öğelerinin eylem biçimleri incelendiğinde ise ilk sırayı esrarengiz olay (%3,5) almaktadır. Masal kitaplarında ise ilk sırada yine esrarengiz olay (%8,1) yer almaktadır. İkinci sırada gerçeküstü karakter(%7,4) ve üçüncü sırada da aşırı sihir unsurları (%6,6) yer almaktadır. Her iki türde de ilk sırayı esrarengiz olayların alması yine dikkat çekici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt probleminin bulgularını masal ve öykü kitaplarında şiddet içeren kelimeler oluşturmaktadır. Bu kelimeler ve kelimelerin oransal dağılımları Tablo 3. de görülmektedir.

Tablo 3: Şiddet Modellerinin Eylem Biçimleri

Şiddet İçerikli Kelimeler/ Kitap	Öykü		Masal	
	N	%	N	%
Bağırarak	5	5,8	13	9,6
Hakaret Etmek	3	3,5	4	2,9
Tehdit Etmek	2	2,3	7	5,1
Canını Acıtmak	-	-	12	8,8
Saldırmak	7	8,2	14	10,3
Kırmak	-	-	-	-
Tekmelemek	-	-	2	1,4

Bıçaklamak	-	-	2	1,4
Kesmek	-	-	6	4,4
Parçalamak	-	-	2	1,4
Ateş Etmek	1	1,1	1	0,7
Öldürmek	2	2,3	7	5,1
Diğer	-	-	7	5,1
Toplam	20		77	

Tablo 3’de görüldüğü gibi, masal ve öykü kitaplarındaki şiddet modellerinin eylem biçimleri yer almaktadır. Öykü kitaplarında (209), masal kitaplarında ise (77) şiddet ögesine rastlanmıştır. Masal kitaplarındaki şiddet ögesi içeren davranış örnekleri, öykü kitaplarındakinin yaklaşık olarak dört katıdır. Bu esaslar dikkate alındığında, korku ve şiddet öğelerinin büyük bir kısmının dünya çocuk masalları olarak kategorize edilen kitaplarda bulunduğu belirlenmiştir. Bu masalların çocuklara yönelik olarak hazırlanmaması, çocukların dünyasına hitap etmemesi çok fazla korku ve şiddet ögesi içermesinden dolayı çocukların eğitimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemin bulgularını okul öncesi öğretmenlerinin gözlemlerine dayalı olarak okudukları çocuk kitaplarındaki kahramanların çocukların davranışları üzerindeki etkiler oluşturmuştur. Bu etkiler ve frekans değerleri Tablo 4. de belirtilmiştir.

Tablo 4: Okul Öncesi Öğretmenlerin Gözlemlerine Dayanarak Okudukları Çocuk Kitaplarındaki Olay Kahramanlarının, Çocukların Davranışları Üzerindeki Etkileri.

Öğretmen Görüşleri	f
“Olumlu etkiler bıraktığını düşünüyorum. Bu da çocukların olumlu davranışlar kazanmasını sağlıyor.”	14
“Olay kahramanı (olumlu olan) gibi olmaya özen gösterebiliyor veya duruma göre olay kahramanını (olumsuz olan) eleştirebiliyor.”	7
“Hayal dünyalarını geliştiriyor. Paylaşımçı ve işbirlikçi davranışlar sergilemelerini sağlıyor. Çevresindekilere karşı saygılı ve sevgi dolu davranışlar ortaya koyuyorlar.”	3
“Model aldıkları için kahramanın davranışları ya da düşünceleri onları doğrudan (olumlu-olumsuz) etkiliyor.”	17
“Çocuklara empati kurmayı öğretiyor.”	1
“Genellikle başarılı ve iyi karaktere sahip (olumlu karakter) kahramanlar gibi olmak istiyorlar.”	2

“Çok etkili değil. Bence çizgi film kahramanları onlarda daha etkili oluyor.”	1
“Çocukların hayal dünyalarına göre değişiyor. Kıyafetlerini, ilgilerini, oyuncak seçimlerini, oyunlarını etkilediğini gözlemliyorum.”	1
“Kitaptaki kahramanlar o anlamda etkili ancak kitap çocuğun ilgisini çekmiyorsa etkisi olmadığını düşünüyorum.”	1
“Kahramanlar çocuklar üzerinde genellikle geçici etki bırakıyor.”	1
“Kitabı sadece bir defa okuduysam davranışları değişmemektedir. Belli bir süre geçtikten sonra ikinci kez okuduğumda kendilerine yakın buldukları kahramanlarla özdeşleşmeye çalışan çocuklar olmaktadır. Özellikle bu kahramanların söylediği sözlere takılan, o kelimeleri günlük konuşmalarında kullanmaya çalışan öğrencilerim oldu.”	1
“Bu durum çocuktan çocuğa farklılık göstermektedir. Bazı öğrencilerim kitabı okuduktan sonra kahramanla kendini özdeşleştirip onun sözlerini, hareketlerini taklit edebiliyor. Bazıları ise kitaptakilerin gerçek olmadığını söylüyor.”	1
Toplam	50

Tablo 4’da genel olarak, öğretmenler gözlemlerine dayanarak okudukları çocuk kitaplarındaki olay kahramanlarının, çocukların davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin farklı görüşler belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan (50) öğretmenden (17)’si model aldıkları için kahramanın davranışlarının ya da düşüncelerinin çocukları doğrudan (olumlu-olumsuz) etkilediğini vurgularken, öğretmenlerin (14)’ü çocukların sadece olumlu etkilendikleri ve bu durumunda davranışlarına olumlu yansıdığını vurgulamıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt probleminin bulgularını okul öncesi öğretmenlerinin seçtikleri kitaplardaki olay kahramanlarının olumsuz özelliklere sahip olmalarının önemi ve bu özelliklere sahip kahramanların çocuklar üzerindeki etkileri okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda Tablo 5. de görülmektedir

Tablo 5: Okul Öncesi Öğretmenlere Göre, Seçtikleri Kitaplardaki Olay Kahramanlarının Olumsuz Özelliklere Sahip Olmalarının önemi ve Bu Olumsuz Özelliklere Sahip Kahramanların Çocuklar Üzerindeki Etkileri.

Öğretmen Görüşleri	f
“Her kahramanın olumlu olması imkansızdır. Ama ana karakterin olumlu mesaj ve izlenim vermesi önemlidir.”	2
“Önemlidir. Çünkü yanlış örnekler yanlış davranışların yerleşmesine sebep oluyor.”	20
“Yanlış oldukların farkına varabiliyorlar.”	3
“Evet, önemlidir. Özellikle başta olumsuz davranışta bulunan; sonra hatasını anlayıp doğru davranışa yönelen kahramanlar çocukların dikkatini çekiyor ve akıllarında kalıyor. Bu yüzden olumsuz özelliklerin herkeste olabileceği ancak önemli olanın bunu düzeltmek olduğu çocuğa hissettirilmelidir.”	9
“Gözlemlemedim.”	1
“Evet, önemlidir. Olumsuz özelliklerin yanlış olduğu üzerine konuşuyorum. Genellikle olumsuz özelliklere sahip kahramanları olan kitapları tercih etmem. Örnek alıyorlar.”	2

"Çocukların çok yönlü öğrenebilmeleri için onlara sadece pozitif kutuptan bahsetmek doğru olmayacaktır. Karşılaştırma yapabilmeleri için negatifi de görmeleri gereklidir. Kitaplarda olumsuz özelliklere sahip kahramanlar olması önemlidir. Bu kahramanlar çocuklara, "ne yapmamaları gerektiğini" öğretmekte yardımcıdır."	1
"Olumsuz özelliklere sahip kahramanlarda olmalıdır. Olumlu ve olumsuz özelliklere sahip kahramanların bir arada olması, çocukların iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilmesinde oldukça önemlidir."	12
Toplam	50

Tablo 5' e göre, öğretmenlerin (20)'sinin seçtikleri kitaplardaki olay kahramanlarının olumsuz özelliklere sahip olmasının önemli olduğunu; çünkü olumsuz özelliklere sahip karakterlerin çocuklara yanlış davranışlar kazandırdığını düşündükleri belirlenmiştir. Öte yandan, olumsuz özelliklere sahip kahramanlarında kitapta bulunması gerektiğini savunan öğretmenlerimizin sayısı da (29) azımsanmayacak miktardadır. Bu öğretmenlerimize göre, çocukların iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış ayırt edebilmesinde bu karakterlerin öneminin büyük olduğu vurguladıkları anlaşılmaktadır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt probleminin bulgularını okul öncesi öğretmenlerinin "korku" kavramının tanımına yönelik görüşleri oluşturmuştur. Okul öncesi öğretmenlerinin korku tanımına yönelik görüşleri Tablo 6. da görülmektedir.

Tablo 6: Öğretmenlere Göre, "Korku" Kavramının Tanımı.

"Korku" Kavramının Tanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri	f
"Bilinçaltımızda canlandırdığımız hayallerdir."	5
"Bir şeyden uzaklaşma, bir şeye yaklaşımdan, bir şeyle karşılaşmaktan çekinme halidir."	2
"Tehlikeli bir durum neticesi kaygı halidir."	3
"Nedenli-nedensiz insanın içinde var olan duygulardır."	2
"Kişiye göre değişen bir şeydir. Görecelidir."	2
"Düşsel yönden oluşan ya da oluşturulabilen baskıdır."	2
"Çeşitli olay, durum, nesne ve kişilere dair sonradan oluşan olumsuz duygudur."	2
"Endişe, kaygı, panik duygularını yaratan ruh halidir."	3
"Korku, sonradan yaratılan bir şeydir. Bizim davranışlarımız ve söylemlerimizle karşı tarafı etkilediğimiz durumlardır."	2
"Bize tehlikeli gelen herhangi bir etkiye (durum, nesne, kişi, olay) verilen kaçınma ve korunma tepkisidir."	10

“Bir tür duygudur. Olumsuz olay ve davranışlar sonucu oluşur.”	2
“Bilinmeyene duyulan histir.”	4
“Çocuğun güvensizlik duyduğu her şeydir.”	1
“Ürkekliktir.”	1
“Adrenalinin fazla salgılanması durumudur. Fizyolojiktir.”	2
“Bir çeşit olumsuz duygudur.”	1
“Bence hayatta kalma içgüdüsüdür. Tabi korkunun bir mantığı olmayabilir de.”	1
“Bence korku yalnızlıktır. Yalnızlık insana korku verir.”	1
“Kişinin sosyal etkileşimde bulunduğu bir nesne, durum, olay karşısında gösterdiği hem fiziksel hem de duygusal tepkidir.”	1
“Korku, insanların doğuştan getirdiği ve bazen de insanların yaşantılar sonucu sonradan kazandığı, olay ya da nesnelere olumsuz anlamlar yüklediği ve bu duygu sayesinde o olay ya da nesnelere kendilerini korumaya çalıştıkları içsel denetimi olamayan bir duygudur.”	1
Toplam	49

Tablo 6’da öğretmenlerin “korku” kavramının tanımına ilişkin farklı nitelik ve sayıda görüşleri yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler bu kavram hakkında çok çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır. Öğretmenlerin bir bölümü “korku” nun duygusunun fiziksel bir tepki olduğunu savunurken, bir kısmı duygusal bir tepki olduğunu, bir bölümü de hem fiziksel hem duygusal bir tepki olduğunu dile getirmişlerdir. öğretmenlerin büyük bir bölümü ise korkunun hem fiziksel hem de duygusal bir tepki olduğunu belirtmiştir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın yedinci alt probleminin bulgularını Okul öncesi öğretmenlerinin “şiddet” kavramının ne olduğuna ilişkin görüşleri oluşturmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin görüşleri Tablo 7. de görülmektedir.

Tablo 7: Öğretmenlere Göre, “Şiddet” Kavramının Tanımı.

Şiddet Kavramının Tanımı	f
“İçimizdeki öfkenin dışa vurumudur.”	2
“Yanlış davranışlardır.”	1
“Bir canlının yaşamsal varlığını ya da yaşamsal saygınlığını tehdit eden konuşma veya davranışlardır.”	4
“Rahatsız olunan duruma karşı verilen hoş olmayan ve zarar verici tepkilerdir.”	2
“Güç ve baskı uygulayarak insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesidir.”	16

"Bence şiddet; fiziksel ve psikolojik darbe veya zararlarıdır."	9
"Kişi haklarını zedeleyici, konuşma ve davranışlardır."	2
"Dayak (Fizikseldir)."	4
"Duygularını saldırganlık tavırlarıyla göstermektir."	1
"Çevreye zarar vermektir."	1
"Otokontrolün sağlanamadığı anlarda vücudun olumsuz kullanımudur."	3
"Şiddet, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit eden maddi ve manevi olumsuzluklardır."	2
"İnsanların çeşitli açılardan zarar görmesine neden olan davranışlar bütünüdür. Sadece dayak vb gibi fiziksel yönlü değildir. Şiddet göstermek için duygusal, sosyal yollar da vardır."	3
Toplam	50

Tablo 7’de okul öncesi öğretmenlerinin “şiddet” kavramına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler bu kavram ile ilgili çeşitli görüşler ortaya koydukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı (38) bu kavramın tanımının fiziksel olduğu, bir kısmı ise hem fiziksel hem de psikolojik olduğunu(12) belirtmiştir. Fiziksel olduğunu savunan öğretmenler görüşlerini “Yanlış davranışlardır”, “Dayak (fizikseldir)”, “Çevreye zarar vermektir” şeklinde dile getirmişlerdir. Hem fiziksel hem de psikolojik olduğunu savunanlar ise, “İçimizdeki öfkenin dışa vurumudur”, “Bir canlının yaşamsal varlığını ya da yaşamsal saygınlığını tehdit eden konuşma veya davranışlardır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın sekizinci alt probleminin bulguları okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara okudukları kitaplarda korku ve şiddet öğeleri içerip içermemesine ilişkin görüşleri doğrultusunda belirlenmeye çalışılmış ve Tablo 8. de gösterilmiştir.

Tablo 8: Öğretmenlerin Çocuklara Okudukları Kitaplarda Korku ve Şiddet Öğeleri İçeren Öğelerin Bulunup Bulunmamasına İlişkin Görüşleri.

Öğretmen Görüşleri	f
"Hayır, korku ve şiddet içeren öğeler bulunmamalıdır."	25
"Şiddet olmamalı ancak korku içeren öğeler olabilir. Olumlu bir etkisi olabileceğini düşünüyorum. (Ör: Tanımadığı kişilerden bir şeyler almaktan korkmasını öğretmek gibi)"	5
"Çok vurgulamadan, çocuğa etkilenmeyeceği bir şekilde verilebilir."	5

“Nadir olarak bulunmalıdır. Bu öğelerin çocuklara bazı davranışların kazandırılmasında ‘olumlu’ bir etkisi olabileceğini düşünüyorum.”	6
“Evet, bulunmalıdır. Korku öğesi içeren bir öykü ile çocuk cesaretli olmaya teşvik edilebilir. Şiddet öğesi içeren kitaplar ile de yanlış olduğu üzerinde durularak anlayışı bir tutum ile sorunların çözülebileceği kavratılabilir.”	8
“Kitaptan ben okumasam bile çocuklar çevrelerinden öğreniyorlar.”	1
Toplam	50

Tablo 8’de okul öncesi öğretmenlerin çocuklara okudukları kitaplarda korku ve şiddet öğeleri içeren öğelerin bulunup bulunmamasına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Ayrıca öğretmenlerin, şayet okudukları kitaplarda korku ve şiddet öğeleri varsa bu öğelerin çocuklara bazı davranışların kazandırılmasında ‘olumlu’ bir etkisinin olup olmayacağı hakkındaki görüşleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin bir bölümü (13), kitaplarda korku ve şiddet öğelerinin bulunması gerektiğini savunurken bir bölümü ise (25) kesinlikle olmaması gerektiğini dile getirmişlerdir. Korku ve şiddet öğelerinin bulunması gerektiğini düşünenler ise bu öğelerin çocuklara olumlu davranışlar kazandırılmasında da etkili olabileceğini belirtmişlerdir. Bu görüşlerin dışında; “Kitaptan ben okumasam bile çocuklar çevrelerinden öğreniyorlar” şeklinde kendisi bu kavramlarla çocukları karşılaştırmasa bile çocukların farklı yollarla bu kavramlara aşinalık kazandırıldığı bazı öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemin bulguları okul öncesi öğretmenlerin okudukları kitaplardaki korku ve şiddet öğelerinin öğrencilerde gözlenip, gözlenmediğine ilişkin görüşler oluşturmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri ve frekans değerleri Tablo 9. da görülmektedir.

Tablo 9: Öğretmenlerin Okudukları Kitaplarda Geçen Korku ve Şiddet Öğelerini Yansıtan Davranışları Öğrencilerde Gözlemleyip-Gözlemlemediklerine İlişkin Görüşleri.

Öğretmen Görüşleri	f
“Evet, gözlemliyorum. Oyun esnasında, arkadaşlarıyla iletişimlerinde ya da yaptıkları resimlerde ortaya çıkıyor.”	17
“Çocuklar bu tür davranışları kitaplardan daha çok çizgi film karakterlerinden öğreniyorlar.”	3
“Korku öğeleri içeren bazı masalları okuduğum zaman, masal sonrasında masal hakkında çocuklarla konuşuyoruz. Böyle durumlarda neler yapılabileceğini soruyorum. Kitaptan öğrendiklerini kendi bildikleri ile sentezleyip cevap veriyorlar. Şiddet öğeleri içeren kitapları okumamaya çalışıyorum.”	1
“Kitaplardan çok çocukların aile ve çevre yaşantılarının daha etkili olduğunu düşünüyorum. Ben sadece çocuklara hikayeler aracılığı ile bu davranışların yanlışlığını anlatabilirim.”	1

"Okuduğum kitaplarda korku veya şiddet davranışını yansıtan öğeler varsa bile bunlar kötü örnek olarak kitaba yerleştirilmiş oluyor. Bu nedenle çocuklar böyle davranışlar sergilemiyorlar, bilakis bu tip davranışlardan kaçınıyorlar."	3
"Evet, gözlemliyorum. Bana göre, kendine güvenleri artıyor ve daha da cesaretli oluyorlar."	1
"Evet, gözlemliyorum. Çocuklar hemen etkileniyorlar. Öz güven sıkıntısı, çekingenlik davranışları ortaya çıkabiliyor."	1
"Hayır, gözlemlemiyorum. Çünkü ben şiddet içeren öğeleri değiştirerek okuyorum."	1
"Hayır, gözlemlemiyorum. Çünkü ben sınıfımda korku ve şiddet öğelerinin bulunduğu kitaplar okumuyorum."	20
"Çok fazla yansıtmıyorlar. Sadece "kukla veya evcilik köşesinde" oyun şeklinde ortaya çıkıyor. (Kırmızı Başlıklı Kız masalındaki kurdu canlandırmak gibi)"	1
"Genelde böyle kitaplar okumuyorum. Şayet varsa kendime göre değiştiriyorum."	1
Toplam	50

Tablo 9'da öğretmenlerin okudukları kitaplarda geçen korku ve şiddet öğelerini yansıtan davranışları daha sonra öğrencilerinde gözlemleyip-gözlemlemediklerine ilişkin görüşleri yer almaktadır. Ayrıca bu öğelerin çocukların hangi davranışlarında ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bölümü (33)sınıflarında korku ve şiddet öğelerinin bulunduğu kitaplar okumadıklarını, bu yüzden çocuklarda bu tarz davranışlar gözlemlemediklerini dile getirirken; bir kısmı ise gözlemlediklerini, özellikle çocukların oyunlarında, birbirleri ile iletişimlerinde bu tarz davranışların ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın onuncu alt probleminin bulguları çocuklarda oluşan korku duygusunu yenmek için okul öncesi öğretmenlerinin yapabileceklerine ilişkin görüşlerden oluşmaktadır. Bu görüşlere ilişkin bulgular ve frekans değerleri Tablo 10. da görülmektedir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Çocuklarda Oluşan Korku Duygusunu Yenmek İçin Neler Yapabileceklerine İlişkin Görüşleri.

Öğretmen Görüşleri	f
"Korkunun kaynağına inerim, açıklarım. Yenileniyorsa bu duygu bir uzmandan yardım alırım."	3
"Konuşurum. Çocuğu anlamaya çalışırım. Kesinlikle kızmam. İlgi gösteririm. Korkunun gereksiz olduğunu anlatırım ve sabırlı olurum."	1
"Korkusuyla yüzleştirim, gerçekten onu korkutan şeyin ne olduğu bulurum ve korktuğu	7

“için asla suçlanmam. Anlayışlı olurum.”	
“Çocuklarda oluşan korku duygusunu yenmek için üzerine giderim. Bir şey olmayacağını göstermeye çalışırım.”	4
“Korku duygusunu yenebilmesinde yardımcı olabilecek bir öykü okurum, bilgisayar oyunlarını takip ederim veya sosyal etkinliklere yönlendiririm.”	4
“Korkunun sebebini araştırırım. Çocuğun ebeveynleri ile görüşürüm, ona uygun bir çözüm üretmeye çalışırım.”	2
“Anlaşılmayanı çözmeye çalışırım. Çocuktaki korkunun kaynağını bulup, uygun bir çözüm bulup, olumlu sonuç almaya bakarım.”	4
“Öncelikle neden korktuğundan emin olmaya çalışırım. Korktuğu şeyi çocuğa tanıtmaya çalışırım. Neden korkmaması gerektiğini anlatmaya çalışırım. Dikkatini farklı yönlerle çekerek unutturmaya çalışırım.”	2
“Korkunun üzerine gidip, yenmeye ve kademeli yaklaşma yöntemi ile çocuğu korkusuyla yüzleştirip yavaş yavaş ortadan kaldırmaya çalışırım.”	4
“Korku, aşılabilmesi zor bir duygudur. Korkuya sebep olan kaynağı bulup, gerçekleri anlatırım.”	1
“Üstüne gitmem.”	1
“Çocuğa güvende olduğu hissini vermeye çalışırım.”	2
“Güzellikler sunar, unutturmaya çalışırım.”	1
“Çocuğun korkusuna göre farklı yöntemler uygulayırım.”	1
“Çocuklarla birebir iletişimin etkili olduğunu düşünüyorum.”	1
“Oyunlarla ve dramatize ile çocuğu korkusuyla yüzleştiririm ve kademeli yaklaşma ile korkusunu ortadan kaldırmaya çalışırım. Benim çözemediğim durumlarda da bir uzmana başvururum.”	1
“Çocuğun korkusunu çok abartmam. Dikkatini başka yöne çekmeye çalışırım. Çocuğu gözlemleyip, nelerden ve neden korktuğunu gözlemlerim. Korkusunu ayıplamam ve kınamam. Böyle durumlarda veli ile iletişimin önemli olduğunu düşünüyorum.”	1
“Böyle durumlarda çocukla konuşmanın, aile ile işbirliğinin ve yetmediği durumlarda bir uzmana başvurmanın en doğrusu olduğunu düşünüyorum.”	1
“Korktuğu şeyin korkulmayacak bir şey olduğunu çocuğa yaparak yaşayarak öğretmeye çalışırım.”	1
“Direkt korkunun üzerine yoğunlaşmadan çocuğa farklı yollarla yumuşak bir şekilde yaklaşırım.”	1
“Bir kitapta ya da çizgi filmdeki kahramanın başından geçenlerden yola çıkarak üstesinden gelmeye çalışırım.”	1
“Korkunun nedenlerini bulmak gerekir. Kalıcı korkunun altında her zaman bir yaşanmışlık yattığını düşünüyorum. Bu gibi durumlarda aile ile işbirliği yaparak bir uzmandan yardım alırım.”	1
“Çocuğun korktuğu durumu incelerim. Bununla ilgili olumlu, sevecen kaynaklara başvururum.”	1

"Çocuklara bu duygununda normal bir duygu olduğunu aşlamak gerektiğini düşünüyorum. Konuşmaya, anlamaya çalışırım. Bence en doğru çözüm yolu budur."	1
"Korkunun yok sayılmadan üzerine gidilmesi gerektiğini düşünüyorum. Minik adımlarla korktuğu olay, kişi yada nesneye çocuk yaklaştırırım ve ondan zarar gelmediğini gördükçe kademeli olarak korkuyu yenmesini sağlayabilirim. Fakat her çocuk kendine özgüdür ve genel teorilerin etkili olmadığı durumlar ortaya çıkabilir. Bu durumda korku yaratan öğeyi çocuktan uzak tutmakta yarar olduğunu düşünüyorum."	3
Toplam	50

Tablo 10 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerin çocuklarda oluşan korku duygusunu yenmek için neler yapabilecekleri ve öğretmenlerin böyle bir durumla karşılaştıklarında ne yaptıkları ile ilgili görüşlere yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin geneli; çocuğu korkusuyla yüzleştirip, onu suçlamamaktan ve çocuğa karşı anlayışlı olduklarını ve böyle bir durumla karşılaşmaları halinde bu şekilde davranış geliştireceklerini belirtmişlerdir.

Onbirinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın onbirinci alt probleminin bulgularını okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerde şiddet içeren davranışları gözlemlediklerinde neler yaptıklarına ilişkin görüşler oluşturmaktadır. Bu görüşler ve frekans değerleri Tablo 11. de gösterilmiştir.

Tablo 11: Öğretmenlerin Öğrencilerinde Şiddet İçeren Davranışlar Gözlemlediklerinde Bu Davranışları Ortadan Kaldırmak İçin Neler Yaptıklarına İlişkin Görüşleri.

Öğretmen Görüşleri	f
"Davranışın kendisine yakışıp-yakışmadığını soruyorum. Yani sorularıyla ortaya koymuş olduğu şiddet içeren davranışlarının doğruluğunu-yanlışlığını sorgulamalarını sağlıyorum. Aynı zamanda sorularıyla empati kurmaya yönlendiriyorum."	12
"Ortamdan uzaklaştırıyorum, ara verme yöntemini uygulayarak hatasının farkına varıp düzeltilmesi için ona zaman veriyorum. Arada sırada sözle uyarılarda bulunuyorum."	2
"Genellikle ara verme dediğimiz yöntemi uyguluyorum. Yaptığının yanlış olduğunu anlayabilmesi için yapılan etkinlikten onu çıkartıp, düşünmesini sağlıyorum. Eğer bu yöntemle halledilemeyen bir problemse empati kurabilmesi için bazı etkinlikler yapıyorum. Şiddet çok üst boyuttaysa aileyle görüşüyorum ve onlarla birlikte çözüm yolları üretmeye çalışıyorum."	3
"Genellikle drama tekniğini kullanarak empati kurmasını sağlıyorum. Ancak bazı çocuklarda işe yaramıyor. O zaman ara verme dediğimiz yöntemi uyguluyorum. Ayrıca hoşlandıkları şeyleri yapmaktan mahrum ederek de bu davranışları engellemeye çalışıyorum."	4
"Davranışının ne kadar yanlış olduğunu sözel olarak anlatmaya çalışıyorum. Bazen yeterli olmayabiliyor. Eğer durum aşırı boyuta ulaşırsa küçük çaplı tek ayak cezası gibi cezalar	1

verebiliyorum.”	
“Kendisine onu fark ettiğimi belli etmeden aynı durumu örnek olaya çeviriyorum ve sonucunda ne kadar mutsuz olacağını hissetmesini sağlıyorum.”	1
“Öğrencilerimle bu konuda bol bol konuşuyorum. Bazen yaptıklarını düşünmeleri için onlara oyun oynatmıyorum. Biraz düşündükten sonra neden bu davranışları sergilediklerini soruyorum. İki çocuğun karşılıklı konuşması için olanak sağlıyorum. Kendi aralarında çözmeleri için onları cesaretlendirmeye çalışıyorum.”	1
“Önce anne babasıyla görüşüyorum. Okulda şiddete meyilli çocuk mutlaka evde de aynı davranışları gösteriyordur. Buna sebep olabilecek durumları aile ile konuşuyorum. Çocuğun izlediği çizgi filmlere, birlikte izlenen yetişkin dizi filmlere dikkat etmelerini, aile içi şiddete hassas olmalarını ve bu tür etkenlerden uzak tutmalarını söylüyorum. Daha da olmadı bir psikoloğa yönlendiriyorum.”	2
“Öncelikle açıklamasını yaparım. Davranışının yanlış olduğunu, aynı şekilde davrananların nelerle karşılaştığını söylerim. Hala devamı gelirse aile ile görüşür, yardım isterim.”	4
“Öncelikle öğrenciyi tanımaya çalışıp altında yatan nedenleri öğrenmeye çalışırım. Aileyi bilgilendirip, işbirliği yaparım.”	3
“Uyarırım, ceza veririm, istenmeyen davranış sonuçları hakkında çocukla konuşurum.”	1
“Öncelikle çocukla konuşurum, durum daha vahim ise aile ile görüşüp, bir uzmandan yardım isterim.”	1
“Sınıfta savaş, dövüş vb içerikli oyunları oynamalarını yasaklıyorum.”	1
“İlgilerini başka yöne çekmeye çalışıyorum.”	2
“Sabırlı ve hoşgörülü davranıp, iyi özelliklerini bulup çıkarmaya çalışıyorum.”	1
“Bireysel görüşmeler yapıyorum.”	1
“Olumlu davranışlarını pekiştirip, olumsuz davranışları olduğu zaman arkadaşları tarafından sevilmeceğini söylüyorum.”	2
“Şayet ufak bir problem ise görmezden geliyorum. Değilse çocuğu önce sözel olarak uyarıyorum. Onunla konuşup, davranışının yanlışlığını açıklamaya çalışıyorum. Empati kurmasını sağlamaya çalışıyorum.”	2
“O an dikkatini farklı bir yöne çekmeye çalışıyorum. Yaş grubum küçük olduğundan hemen davranışı unutup, çektiğim yöne odaklanıyor.”	1
“Olumlu örnekler sunuyorum. Yanlış davranışları sınıf ortamında tartışıyorum.”	1
“Öncelikle şiddet davranışı göstermeyen çocukları ön plana çıkarıp ödüllendiriyorum. Şiddet davranışı gösteren çocuğun, ilk etapta şiddet içerikli olmayan davranışlarını takdir eder, bunu sınıf içinde dile getiririm. Şayet davranışlarında olumlu bir gelişme olmazsa çocuğun, ailesi ile görüşüp, iş birliği yaparım.”	3
“Öğrencilerimde şiddet içeren davranışlarda bulunan çocuklar yok. 3 yaşındaki bir çocuğun şiddet içeren davranışlarda bulunabileceğini düşünmüyorum.”	1
Toplam	50

Tablo 11’de öğretmenlerin öğrencilerinde şiddet içeren davranışlar gözlemlediklerinde bu davranışları ortadan kaldırmak için neler yaptıklarına ilişkin

farklı nitelikte görüşler yer almaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenler bu soruya farklı sayıda yanıtlar vermişlerdir. Öğretmenlerin ağırlıklı olarak; çocukları sorularıyla davranışının doğru-yanlışlığını sorgulamak ve çocukların empati kurmalarını sağlamaya yönelik davranışlar geliştirmeyi ifade ettikleri görülmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde, 220 masal ve öykü kitabının metin kısımlarındaki korku ve şiddet öğelerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada, öykü kitaplarında korku öğelerine %7,05 oranında rastlandığı, masal kitaplarında ise %11,8 oranında rastlandığı belirlenmiştir. Öykü kitaplarında şiddet öğelerine %15,2 oranında, masal kitaplarında ise %24,4 oranında rastlandığı ve bunların hafif düzeyde şiddet unsurları içerdiği belirlenmiştir. Şen'in (2002) yaptığı araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öykü kitaplarında şiddet %5 iken, masal kitaplarında %1'dir. Bu değerler bizim bulduğumuz yüzdelerin oldukça altındadır. Dağlıoğlu ve Çakmak'ın (2009) araştırmasına göre, Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında 9 yayınevi tarafından basılmış 52'si çeviri, 122'si yerli olmak üzere toplam 174 hikâye kitabının metin ve resim kısımlarında bulunan korku ve şiddet öğeleri araştırmacılar tarafından oluşturulan bir değerlendirme formu ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda hikâye kitaplarının metin ve resimlerinde ortalama %8 oranında şiddet, %11 oranında korku öğesi bulunmuştur. Söz konusu öğeler daha çok çeviri ve dünya klasikleri grubundaki kitaplarda tespit edilmiştir. Bu araştırmadaki değerlerin bizim araştırmamız sonucunda elde ettiğimiz değerlere daha yakın olduğu söylenebilir. Bu çerçevede çocukların içinde bulunduğu hassas dönem dikkate alındığında bu oranlar onların ciddi bir risk altında olduklarını göstermektedir.

Şiddet ve korku öğeleri kendi içinde değerlendirildiğinde; masal kitaplarında korku öğelerinin bulunma yüzdesinin öykü kitaplarındaki bulunma yüzdesinden daha fazla olduğu, yine masal kitaplarındaki şiddetin bulunma yüzdesinin öykü kitaplarındaki yüzdeden daha fazla olduğu görülmüştür. Korku ve şiddet öğelerinin büyük bir kısmının dünya çocuk masalları olarak kategorize edilen kitaplarda bulunduğu belirlenmiştir. Bu masalların çocuklara yönelik olarak hazırlanmamış olması, çocukların dünyasına hitap etmiyor olması, çok fazla korku ve şiddet öğesi içeriyor olması çocukların eğitimini olumsuz yönde etkileyeceği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

Bu araştırma, günümüz şartlarına göre değişen dünyamızda çocuk dünyasının da farklılaştığı ve artık bu masalların bir "süzgeçten" geçirilerek değişen eğitim anlayışına göre yeniden değerlendirilmesi ve gerekli incelemelerin yapılması gerçeğini ortaya koymuştur. Söz konusu masallardaki saldırganlık, baskı, şiddet ve diğer kötü örnekler nedeniyle bahsedilen masal sahneleri uzmanlara göre çocuğun bilinçaltında uzun süre depolanabilmekte ve çocuğun korkak, içe kapanık, saldırgan olmasına sebep

olabilmektedir. Burada söz konusu olan çocuk olup onun dünyasıdır. Korku ve şiddetle onun dünyasına girmenin, ileride tamiri mümkün olmayan tahribatlar oluşturacağı açıktır. Bu temel sorunun giderilmesine yönelik olarak masalın aslına sadık kalınarak, bazı sahnelerin çıkartılması uygun olabilir. Özellikle şiddet ve korku içerikli sahnelerin masallardan, masal yapısını bozmadan çıkartılması gerekmektedir. Örneğin gözlerin oyulması, kellenin kopartılması gibi sahnelerin verilmesinden ziyade kısaca “cezalandırılmıştır” denilip masal bitirilebilir.

Şiddetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat etmek amacıyla Nimon (1993) çocuk kitaplarındaki şiddet unsurlarını incelemiş ve çalışmasının sonucunda şiddet içerikli yayınların çokluğunu vurgulamıştır.

Şen’ in (2002) okul öncesi çocuklara yönelik öykü ve masal kitaplarında saldırganlık modeli olabilecek tipler konulu araştırmasına göre, örnekleme alınan kitapların önemli bir kısmında kahramanların çocuğa model olabileceği göz ardı edilmiştir. Bazı yayınevleri söz konusu durumu gözetip bu amaçla kaliteli kitaplar yayınlamaktadır; ancak ticari amaçla içinde şiddet öğelerinin bol olduğu kitapları yayınlamakta sakınca görmeyen yayınevlerinin bulunduğu da bir gerçektir. Şiddet öğeleri bulunan yayınların zararlı olmadığı görüşü artık geçerli değildir. Okul öncesi çocuklarına yönelik kitaplar yalnız resimlerine bakılmak veya öğretmen tarafından okunmak için hazırlanmamalıdır. Kitaplardaki öyküler çocuklar tarafından oyunlaştırılabilir. Saldırganlık ve şiddet eylemlerinin bulunduğu bir öykünün veya masalın çocuklar tarafından oyunlaştırılması, çocuklara saldırgan davranışlar kazandıracak göz ardı edilmemelidir.

Dağlıoğlu ve Çakmak’ın (2009) “Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi” konulu araştırmasına göre, nitelikli çocuk kitaplarının çocuklar üzerindeki olumlu etkileri dikkate alınmadan başka bir deyişle çocuklara sunulan kitaplar konusunda gereken özen gösterilmediğinde kitaplarda bulunan olumsuz öğelerin çocuklarda gelişim geriliği, kaygılar ve korkular geliştirme, şiddete yönelme, benlik saygısında azalma gibi pek çok olumsuz gelişim özelliğinin ortaya çıkmasına neden olabileceği söylenebilir.

Sever (2002) çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet konulu çalışmasında, çocukların öykündükleri modellerin, onların doğasına, gelişim özelliklerine uygun olmayan içerikteki metinler ve yayınlarla karşılaşmalarının sakıncaları üzerinde durmuştur. Sever, özellikle şiddet uygulayarak amacına ulaşan karakterlerin bir özdeşim ögesi olarak belirlendiği kitapların, çocuklarda ruhsal sorunlara neden olabilecek iletiler içerdiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda yüzyıllar öncesinin toplumsal yaşamına göndermeler yapan, o dönemdeki yetişkinlere ahlak dersi vermeye çalışan metinlerin, çocuğa göre olup olmadığı yeterince değerlendirilmeden “dünya klasığı” olarak basılmasının çocuklar açısından zararlı olduğunun da önemle üzerinde durmuştur. Bizim çalışmamızdan ortaya çıkan sonuçlar; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu çocuk kitaplarında bu öğelerin yer almaması gerektiğini düşündükleri

yönündedir. Çalışmamız bu yönüyle Sever (2002), Şen (2002) ve Dağlıoğlu ve Çakmak (2009)'ın yapmış olduğu çalışmaların sonuçlarını destekler niteliktedir.

Kuzu'nun (2002) araştırmasına göre masallardaki şiddeti, masalları kaleme alan yazarlar farkına vararak ya da varmadan şiddet unsurlarını çocuklara aşladığını belirtmiştir.

Uludağ'ın (2008) araştırmasına göre; korkuyu sınıflandırmak çok gerçekçi ve kapsamlı olmayabilir. Korku kavramı tek başına izah edilip tasnif edilemez. Mutlaka şiddet ve kaygı kavramı ile de ilintilenmelidir. Çünkü şiddet duygusu da korku ve sevgi gibi insan mizacında olan bir duygudur. Bu duygunun çocukta varlığı engellenemez. Ancak yönü değiştirilebilir. Bizim çalışmamızdan çıkan sonuca göre; öğretmenlerimizin büyük bölümü korkuyu hem fiziksel hem de duygusal açılardan tanımlamışlardır. Ayrıca şiddetin de sadece fiziksel değil, psikolojik boyutlarının da olacağı gerçeğini dile getirmişlerdir.

Alpöge (2002)'nin yaptığı çalışmada ülkemizde yerli yazarlar tarafından yazılmış okulöncesi kitaplarda şiddet unsuru olup olmadığını incelemiştir. 0-6 yaş grubu için hazırlanan kitaplarda şiddet unsuru bulunmadığını belirlemiştir. Ancak, masal kitaplarında şiddet unsuru bulunduğunu belirlemiştir.

Çocuk yayınlarında bulunan olumsuz öğelere ilişkin dikkat çekici çalışmalardan biri McNamee ve Mercurio (2006) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar, 11 Eylül olaylarından sonra çocukların şiddet ve korku faktörlerinden korunmalarını sağlamak amacıyla Amerika'da yaygın olarak kullanılan beş çocuk kitabını incelemiştir. Araştırma bulgularının sonuçlarına göre güvenli olarak kabul edilen bu kitaplarda çocukların olumsuz olarak etkilenebileceği korku ve şiddet öğelerinin bulunduğunu tespit etmişlerdir.

Çocuğun temel davranış, tutum ve becerileri okul öncesi dönemde gelişir. Bundan dolayı ona mutluluk, huzur ve güven içerisinde olduğunu hissettirecek özellikte materyaller sunulması gerekir. Adıgüzel'in (2001) Aytül Akal'ın çocuk kitaplarına iç ve dış yapı açısından bakış konulu çalışmasına göre, pedagoji ve çocuk psikolojisiyle ilgilenenler, çocukla ilgili olarak ailelerden en fazla gelen şikâyetlerin "korku, sevgisizlik, yalnızlık, karanlık, düzenli çalışmama, okul fobisi" gibi olumsuzlukların olduğunu belirtmişlerdir. Gerçekten de çocuklarda özellikle yetişkinlerin etkisiyle oluşmuş olan bu olumsuzlukları gidermek ya da olumluya çevirmek oldukça güçtür. Akal, "Peri Masalları" başlıklı dizisindeki, "Karanlıktan Korkan Çocuk", "Sinderella Olmak İsteyen Çocuk", "Üç Sihirli Öpücük", "Üç Gözlü Çocuk" adlı kitaplarında, bu olumsuzlukları çocuklara özgü örnekler ve anlatım biçimleriyle gidermeye çalışmıştır. Bizim çalışmamızdan çıkan sonuçlara göre; öğretmenlerin çoğu bu tarz bir durumda çocukları suçlamaktan ziyade ılımlı yaklaşım, onları anlamaya çalışarak korkularıyla yüzleştirme durumunu tercih etmişlerdir.

Bireysel olarak sorunun üstesinden gelmeye çalışmışlardır. Araştırmada, öğretmenlerin görüşme formu sorularına verdiği yanıtlar doğrultusunda ulaşılan bir diğer sonuç ise, öğretmenlerin iyi çocuk kitabının özellikleri konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları, sınıflarında okuyacakları kitapların seçiminde dikkatsiz ve umursamaz davrandıkları yönündedir.

ÖNERİLER

Çocukların kitapların dünyasına girebilmesinde çocuk kitaplarının nitelik ve nicelik yönünden kaliteli olması gerektiği kaçınılmaz bir gerçektir. Öykü ve masal kitaplarının incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına dayanılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Geleceğin yetişkini olarak toplumda aktif rol alacak çocuk, bazı kişilik özellikleri açısından yoğun bir şekilde yaşama hazırlanmalıdır. Bu nedenle yazarların, çocuğu çeşitli yönlerden geliştirecek karakter özelliklerine (yardımsever, sorumluluk sahibi, cesaretli, demokratik, lider, umutlu ve çalışkan vb.) daha fazla yer vermeleri gerektiği söylenebilir.

Çocuk kitaplarında yer alan mesajların okuyucuya doğrudan verilmesi yerine, çocuğun düşünmesini sağlamak için kitapta sunulan yaşantılardan çıkarımlar yapmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.

Piyasada yer alan kitapların kalitesinin artırılabilmesi için kitaplar yazıldıktan sonra her yayınevinde kitabın değerlendirilmesi için bilimsel komisyonlar oluşturulabilir. Bu komisyonlarda, eğitim uzmanlarının (çocuk gelişimi uzmanı, psikolog, öğretmen vb.) bulunmaları sağlanabilir. Bu kişiler, kitapların çocuklara uygun olup-olmadığına karar verip, kitapların piyasaya sürülmesine izin verebilirler ya da engel olabilirler.

Çocuklar için hazırlanan materyallerin her birinin ticari kaygılardan uzak, sadece hitap ettiği yaş gurubunun gelişimini en üst seviyelere çıkaracak nitelikte olması gerekmektedir. Çünkü okul öncesi dönem çocukları gelişimsel açıdan çok hassas bir dönemdedir. Bu çerçevede kitaplar; baskı, şiddet, onur kırıcılık, korku, rekabet, kıskançlık gibi olumsuzluk içeren ve çocuğu mutsuzluk, umutsuzluğa iten temalardan ve sözcüklerden arındırılarak hazırlanmalıdır.

Çocukların hayal ve gerçeği ayırt edemediği bir dönemde, şiddet ve korku ögesi taşıyan “Dünya Klasikleri”nin, tekrar bir süzgeçten geçirilerek içerikteki olumsuzluklar giderildikten sonra çocuğa sunulması gerekir.

Çocukları olumsuz özellikler taşıyan yayınlardan korumak amacıyla sistemli bir denetimin yapıldığı bir süreç oluşturulabilir.

Çocukların ilk modelleri olan anne ve babaların çocuk yayınları hakkında bilinçlendirilmesi önemlidir. Bu çerçevede ebeveyn ya da ebeveyn adaylarına çocuk kitaplarının seçimiyle ilgili çeşitli seminerler verilebilir. Medya aracılığıyla da ebeveynler ya da ebeveyn adayları bilgilendirilebilir.

Anne ve babanın bir kitabı çocuğa okumadan önce mutlaka kendisinin okuyup değerlendirmiş olması gerekir. Anne ve babalar kahramanların özelliklerine dikkat etmeli, çocuğu olumlu yönde etkileyen iyi bir model olup olmadığına karar vermelidir.

Öğretmen adayları çocuk edebiyatı dersi kapsamında çocuk kitaplarının seçimiyle ilgili olarak daha detaylı bilgilendirilebilir. Önemli olan bu derslerin nasıl islenmesi gerektiğidir. Çocuk edebiyatı öğretiminin içeriğinde; temel kavramların tanımlanması ve öğretimde başvurulacak bilimsel yayınların saptanması, çocuk edebiyatı tarihine genel bakış, erken çocukluk ve çocukluk döneminin gelişim özelliklerinin belirlenmesi, çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özelliklerin örneklerle incelenmesi ve çocuk edebiyatı öğretiminde uygulama çalışmaları yer almalıdır. Böyle yapılandırılmış bir çocuk edebiyatı dersinde başarılı olan öğretmen adayının nitelikli çocuk kitaplarını seçebilme yeterliğinin de artma olasılığı fazla olacaktır.

Öğretmenlere iyi çocuk kitabının özellikleri ile ilgili uzmanlar tarafından hizmet içi eğitim seminerleri verilebilir. Bu seminerler sadece sunum şeklinde uzmandan öğretmene değil de uygulamalı olarak da verilebilir. Öğretmenler eşit sayıda gruplara ayrılıp, daha sonra her gruba ulaşmaları için belli bir çocuk kitabı sayısı verilebilir. Semineri veren kişi uzman görüşleri doğrultusunda iyi bir çocuk kitabının özelliklerinin ne olması gerektiğinin belirtildiği bir "Kitap Değerlendirme Formu" hazırlayıp, bunu öğretmenlere dağıtabilir. Öğretmenlerden oluşan gruplar kendi içlerinde kitapları paylaşarak bu form çerçevesinde tek tek inceleyebilirler. İyi çocuk kitabı ile çocuğa uygun olmayan kitaplar bu form çerçevesinde birbirinden ayrılabilir. En sonunda, gruplar küçük birer sunumla bu süreci özetleyip, kitapların çocuğa göre olup olmadığı ve bu durumu nedenleri ile ortaya koyup meslektaşlarını bilgilendirebilirler.

Çocuk kitaplarında, kahramanların amacına şiddet uygulayarak ulaşması, kitapta aktarılan iletilerle şiddetin olumlanması, şiddetin sorun çözmenin bir yolu olarak gösterilmesi, çocukta önemli duygusal örselenmelere neden olabilir. Bu sebeple çocukların ilk modelleri olan ebeveynlerin ve öğretmenlerin kitapların seçiminde oldukça dikkatli davranmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, H.Ö.(2001). "Aytül Akal'ın Çocuk Kitaplarına İç ve Dış Yapı Açısından
AKAL, A.(2003). "Bir Yazar Gözüyle Çocuk Kitaplarındaki Şiddet", *Çocuk ve Aile*
ALPÖGE, G. (2002). Çocuk Edebiyatına Yansıyan Şiddet: Kitaptaki Şiddetle
Televizyondaki Şiddetin Karşılaştırılması, *Çocuk Edebiyatına ve Çocuk*

- Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 25-27 Nisan 2002, Eskişehir.
- ARAL, N., KANDIR, A. ve YAŞAR, M. C.(2002). *Okulöncesi Eğitim ve Okulöncesi Eğitim Programı*. İstanbul: Yapa Yayınları
- ARI, M. (2005). *Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi: Erken Çocukluk ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- ATASEVEN, F.(2000). Yusuf İnanlı. “Çocuk kitaplarının çeşitli yönleriyle incelenmesi” *1.Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara 20-21 Ocak 2000, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Merkezi Yayınları, 187-206, Ankara 2000.
- Bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:32, Sayı:1-2, 139-145.
- Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:35, 1-2, 2002, 25-37.
- DAĞLIOĞLU, H.E. ve ÇAKMAK, Ö. Ç. (2009). Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Yayınlanan Hikâye Kitaplarının Şiddet ve Korku Öğeleri Açısından İncelenmesi, *Türk Kütüphaneciliği*, Cilt: 23, Sayı:3, 510-534. *Dergisi*, 104-105, 2005, 304-306. *Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 4, 2003, 15-17.
- DİLİDÜZGÜN, S. (2000). Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Eğitim Merkezi Yayını, 253-267, Ankara.
- GÖNEN, M. (1993). “Anaokulu Öğretmenlerinin Beş ve Altı Yaş Çocukları İçin İstanbul.
- KAPTAN, S. (1981). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. İstanbul: Güef Yayınları.
- KARASAR, N.(2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 15. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KÖKNEL, Ö.(1996). *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi. Kullandıkları Masal ve Hikâye Kitaplarının Niteliklerinin İncelenmesi”, *Türk*
- KUZU, T.(2002). Masalarda Üvey Anne Şiddeti, *Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 25-27 Nisan 2002, Eskişehir. *Kütüphaneciliği*, Cilt:7, Sayı:2, 83-88.
- MCNAMER, A. ve MERCUIRO M.L.(2006). Picture Books: Can they help caregivers create an “illusion of safety for children in unsafe times?, *Penn GSE Perspectives On Urban Education*, 4, 2, 2006.
- MILES, M. B. ve A.M. Huberman (1994)*Qualitative Data Analysis : An Expanded Sourcebook*. (2nd Edition). Calif. : Sage Publications.
- Motiflerinin Çocuk Eğitimine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

- NİMON, M.(1993). Violence in Children's Literature Today, *Selected Papers from the Annual Conference of the International Association of School Librarianship*,28-33.
- OKTAY, A.(1998). *Okulöncesi Dönemi (3-6 yaş), Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Saldırganlık Modeli Olabilecek Tipler", *Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Eskişehir 25-27 Nisan 2002, Osmangazi Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü ve Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 112-120, Eskişehir 2002.
- SEVER, S. (2002). "Çocuk Kitaplarına Yansıtılan Şiddet", *Ankara Üniversitesi Eğitim*
- SEVER, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem Yayıncılık, İzmir.
- ŞEN, S. (2002). "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Öykü ve Masal Öncesi Kitaplarında
- ŞİRİN, M. N.(1988). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- TEKİN, H. (2005). "Çocuk edebiyatında şiddet korku ve sevgi üçgeni", *Hece Edebiyat*
- TEZEL, N.(1997). *Türk Masalları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- TUĞRUL, B. ve FEYMAN N. (2006). "Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar", Ankara 04-06 Ekim 2006, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Yayınları, 387-392, Ankara 2006.
- TÜR, G. ve TURLA, A. (1999). *Okulöncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*, Ya-Pa Yayınları,
- ULUDAĞ, M. E. (2008). 1923-1950 Dönemi Çocuk Romanlarında Sevgi ve Korku
- YALDIZ, H.T.(2006). *Masalların Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- YAVUZER, H. (2007). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H.(1998). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YENER, M.(2007). Masal, Öykü ve Şiirlerle Duygu Eğitimi, *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara 04-06 Ekim 2006. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 2007.
- ZEMBAT, R. ve UNUTKAN, P.(2001). *Okulöncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri*. İstanbul: Yapa Yayınları.